

**ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО
ПІДПРИЄМСТВА*****ECONOMIC MECHANISM TO INCREASE COMPETITIVENESS OF INDUSTRIAL
ENTERPRISES***

Стаття присвячена дослідженню економічного механізму підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств. Автором досліджено етапи формування механізму управління конкурентоспроможністю та внесено пропозиції щодо вдосконалення економічного механізму управління конкурентоспроможністю промислового підприємства з точки зору сучасної теорії управління соціально-економічними системами, в рамках якої механізм управління конкурентоспроможністю підприємства розглядається з урахуванням факторів зовнішнього та внутрішнього середовища і вимог зацікавлених сторін. У статті розглядається економічний механізм управління конкурентоспроможністю промислового підприємства як відкрита система для розробки основних інструментів для підвищення конкурентоспроможності, що включають в себе розробку і використання методів оцінки конкурентоспроможності підприємств, зміцнення продажу через практичне поліпшення характеристик продукції, створення конкурентних переваг за рахунок збільшення інноваційних процесів.

Статья посвящена исследованию экономического механизма повышения конкурентоспособности промышленных предприятий. Автором исследованы этапы формирования механизма управления конкурентоспособностью и внесены предложения по совершенствованию экономического механизма управления конкурентоспособностью промышленного предприятия с точки зрения современной теории управления социально-экономическими системами, в рамках которой механизм управления конкурентоспособностью предприятия рассматривается с учетом факторов внешней и внутренней среды и требований заинтересованных сторон. В статье рассматривается экономический механизм управления конкурентоспособностью промышленного предприятия как открытая система для разработки основных инструментов для повышения конкурентоспособности, включающие в себя разработку и использование методов оценки конкурентоспособности предприятий, укрепление продажи через практическое улучшение характеристик продукции, создание конкурентных преимуществ за счет увеличения инновационных процессов.

The article deals with the economic mechanism to improve industrial competitiveness. The author studied the stages of formation mechanism of management competitiveness and made suggestions to improve the economic mechanism for industrial competitiveness in terms of the modern theory of socio-economic systems. The paper is proposed to consider the economic management mechanism competitiveness of industrial enterprise as an open system to develop basic tools for improving competitiveness. The main tools include the development and use of methods of assessing the competitiveness of enterprises, strengthening sales through practical improvements to product characteristics, creating competitive advantage due to increased innovation processes. All of these tools are influenced by factors external and internal

environment and requirements of stakeholders (the "input"), the predominant purpose of functioning, which is to determine the main directions of improving competitiveness (the "output").

Ключові слова: механізм конкурентоспроможності, управління конкурентоспроможністю, механізм управління конкурентоспроможністю промислового підприємства.

Вступ. В умовах ринкової економіки актуальною є проблема, що виникає перед керівниками, які борються за конкурентоспроможність, і полягає в невмінні виділити головне напрямком, вирішуючи поточні питання підприємства, вони займаються вирішенням саме їх вирішенням, а це не призводить до успішного розвитку та підвищенню конкурентоспроможності [1].

Проблемам підвищення конкурентоспроможності та управління конкурентоспроможністю промислових підприємств як у вітчизняній так і зарубіжній економічній літературі присвячена значна кількість робіт, які розкривають окремі сторони теоретико-методологічного підходу до дослідження даної теми. Значний внесок у дослідження цих питань внесли М. Портер, К.Штайльманн, М.МакДональд, Ж.Кендрік, Т.Негл, Р.Холден, А.Томпсон, А.Дж.Стрікленд, серед російських вчених, можна виділити В.В. Аврашімова, А.С. Бичкову, А.М. Васильчикова, М.І. Гельвановського, Д.А. Єгорова, В.Ю. Зудіна, З.В. Королева, Ю.Г. Лисенко, І.П. Фамінського, А.С. Селезньова, Р.А. Фатхутдінова тощо.

Значний вплив на розвиток системи управління конкурентоспроможністю мали роботи таких вітчизняних учених, як : О.І. Амоші, Я.Б. Базилюка, М.Г. Белопольського, О.І. Дація, В.Л. Діканя, А.П. Дударя, Б.В. Губського, Ю.Б. Іванова, В.І. Коршунова, Л.М. Очеретька, І.Ю. Пасічника та інших.

У результаті вивчення економічної літератури виявлено, що відсутні чітке визначення, структура та інструменти «економічного механізму підвищення конкурентоспроможності». Це і зумовило необхідність його детального розгляду та вдосконалення.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження механізму підвищення конкурентоспроможності промислового підприємства та етапів його формування. Провести аналіз економічного механізму управління конкурентоспроможністю промислового підприємства та внести пропозиції щодо його вдосконалення.

Методологія. У процесі дослідження було використано *абстрактно-логічний метод* – при узагальненні поняття механізму конкурентоспроможності та формулювання висновків та *системний аналіз* – при дослідженні етапів формування механізму управління

конкурентоспроможністю та елементів механізму управління конкурентоспроможністю промислового підприємства.

Результати дослідження. Механізм конкурентоспроможності – «поняття синтетичне, його складовими є безліч груп факторів, що впливають на стан і розвиток виробничої системи. Іншими словами, це система механізмів, що діють на всіх рівнях економіки» [2].

Необхідність механізму підвищення конкурентоспроможності промислового підприємства очевидна, навіть з метою усунення основних причин втрати конкурентоспроможності, до яких віднесемо [2]:

- погіршення факторних параметрів (зниження кваліфікації кадрів, зростання витрат і т.д.);
- втрата покупцями своєї вимогливості;
- старіння технологій;
- постановка цілей, що обмежують темпи інвестицій (наприклад, політика «зняття вершків»);
- втрата фірмою швидкої адаптації;
- ослаблення внутрішньої конкуренції.

Проведені дослідження стану промислового виробництва в Україні виявили наступні проблеми підвищення конкурентоспроможності, актуальні для багатьох галузей:

- Ресурсозбереження. Основним чинником низької конкурентоспроможності вітчизняних виробництв є високі витрати виробництва, і в першу чергу паливно-енергетичні та матеріальні витрати. Отже, ресурсозбереження повинно розглядатися як найважливіше прояв впливу нових технологій на конкурентоспроможність виробництва, а ресурсозберігаюча ефективність стає одним з головних критеріїв вибору державних пріоритетів в інноваційній сфері;
- Забезпечення гнучкості виробництва. Високі темпи оновлення продукції як умова збереження конкурентних позицій на ринку висувають особливі вимоги до технологічної структури виробництв, яка повинна забезпечити їх адекватну реакцію на зміни ринкової кон'юнктури.

На думку автора, перераховані проблеми підвищення конкурентоспроможності розглянуті не в повному обсязі, і враховувати тільки їх було б недоцільно. У зв'язку з цим виникає необхідність у вивченні та вдосконаленні механізму підвищення конкурентоспроможності промислового підприємства з урахуванням всіх існуючих бар'єрів.

Розглянемо етапи формування економічного механізму управління конкурентоспроможністю промислового підприємства (рис.1).

Функціонування механізму управління конкурентоспроможністю промислового підприємства має будуватися на таких основних принципах [5]:

- необхідність комплексного підходу до формування та функціонування механізму управління конкурентоспроможністю підприємства;
- необхідність комплексного аналізу поточного стану і перспектив розвитку економіки, галузі, підприємства;
- забезпечення безперервності стратегічного управління конкурентоспроможністю на всіх рівнях;
- науковий підхід до розробки національних, галузевих та регіональних програм і стратегій конкурентоспроможності підприємства;
- дієвий контроль над рівнем конкурентоспроможності підприємств на всіх рівнях механізму підвищення;
- максимальне віддзеркалення специфічних умов господарювання підприємства в стратегії конкурентоспроможності;
- безперервність процесів розвитку власного потенціалу підприємства і зовнішнього середовища.

Рис.1. Етапи формування механізму управління конкурентоспроможністю
 * розроблено автором

Для вдосконалення механізму управління конкурентоспроможністю підприємства пропонується наступний підхід. З точки зору сучасної теорії менеджменту якості на базі процесного підходу. Господарська діяльність підприємства розглядається як сукупність процесів створення продукту, перетворення «входів» (вимоги споживачів) при дотриманні умов (законодавство і т.д.) і обмежень (обсяг ресурсів) в «виходи» (задоволення вимог споживачів). З цієї точки зору в рамках підприємства можна виділити самостійний процес управління конкурентоспроможністю підприємства.

Для вдосконалення механізму управління конкурентоспроможністю промислового підприємства пропонується підхід, який схематично представлений на рис.2.

У пропонованому підході під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища і вимог заінтересованих сторін відбувається формування інструментів механізму управління конкурентоспроможністю промислового підприємства, з допомогою яких в подальшому визначаються основні напрямки підвищення рівня управління конкурентоспроможністю підприємства.

«Споживачі, вирішуючи, які товари та послуги для них бажані і за якою ціною, визначають для організації майже все, що відноситься до результатів її діяльності. Тим самим необхідність задоволення потреб впливає на взаємодію організації з постачальниками матеріалів та трудових ресурсів» [3].

Для визначення основних напрямків підвищення конкурентоспроможності промислового підприємства доцільно досліджувати конкурентні переваги за комплексом параметрів. Оцінка конкурентоспроможності промислового підприємства представляє собою складну багатофакторну задачу, яка зводиться до виявлення найбільш значущих числових показників конкурентоспроможності та їх інтегрування. Дійсно, будь-який об'єкт - це вибір показників якості, при зміні яких, відбуваються кількісні та якісні зміни об'єкта. Вибір критеріїв оцінки та визначення їх вагомості, а також чисельного значення, є одним з найбільш важливих моментів при визначенні конкурентоспроможності підприємства.

Отже, розробка і використання методики оцінки конкурентоспроможності підприємства є невід'ємним елементом механізму підвищення конкурентоспроможності.

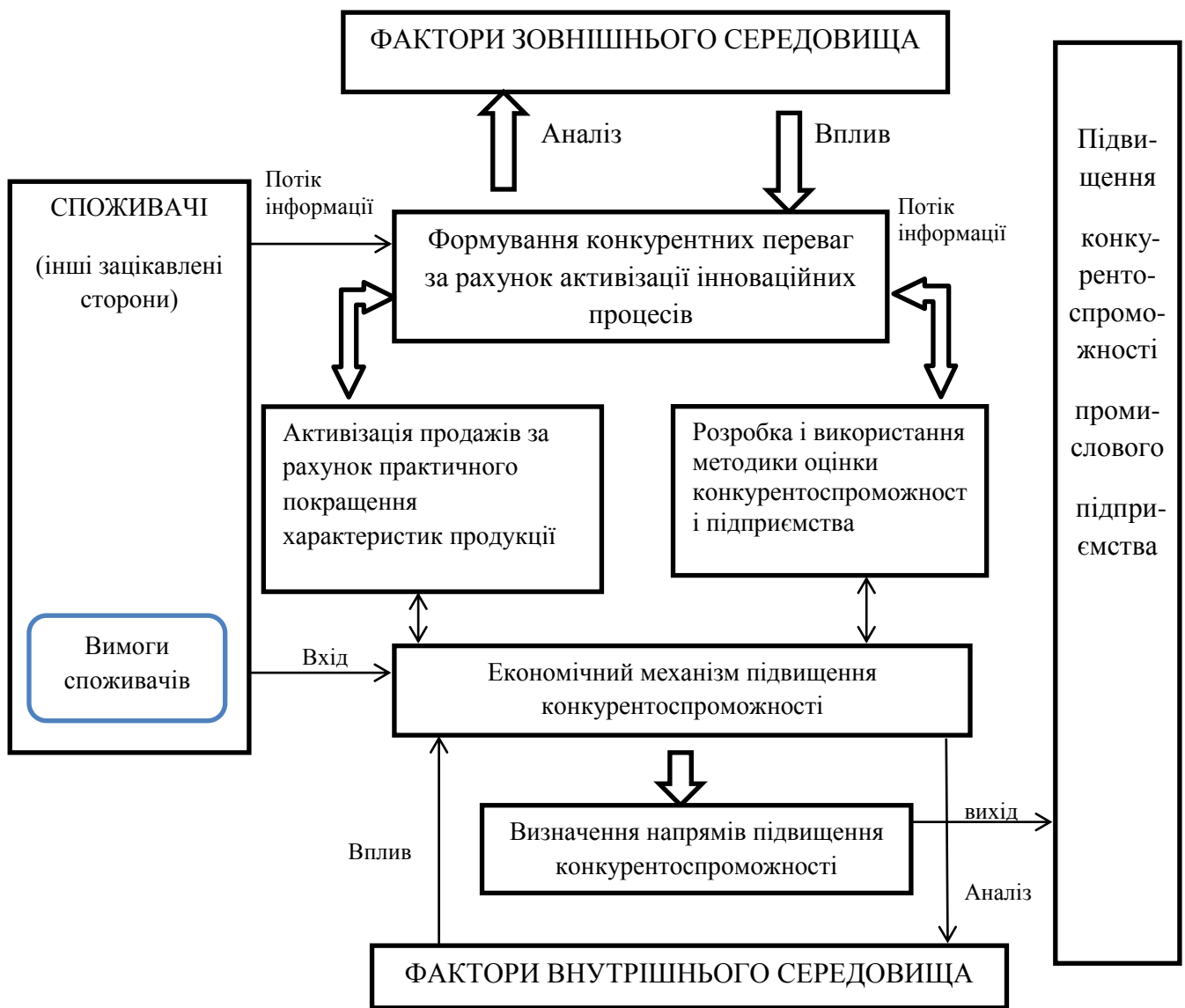

Рис.2. Економічний механізм управління конкурентоспроможністю промислового підприємства

* розроблено автором

Підвищити конкурентоспроможність промислового підприємства можна двома способами: збільшення продажів і скорочення витрат. Досвід показує, що є можливість підвищити ефективність поточних продажів, не вдаючись до масштабних інвестицій, за рахунок практичного поліпшення характеристик продукції [4].

Висновки. Наукова новизна дослідження полягає у тому, що в рамках даного підходу, автором пропонується розглядати економічний механізм управління конкурентоспроможністю промислового підприємства як відкриту систему по розробці основних інструментів підвищення конкурентоспроможності (розробка і використання методики оцінки

конкурентоспроможності підприємства, активізація продажів за рахунок практичного поліпшення характеристик продукції, формування конкурентних переваг за рахунок активізації інноваційних процесів), знаходяться під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища і вимог заінтересованих сторін (на «вході»), чільної метою функціонування, якої є визначення основних напрямків підвищення конкурентоспроможності (на «виході»).

Таким чином, впровадження економічного механізму управління конкурентоспроможністю промислового підприємства дозволить:

- визначити пріоритети і збалансувати цілі операційної, інвестиційної, фінансової, маркетингової стратегій підприємства;
- системно і комплексно вирішувати завдання розробки і оптимізації виробничої, інвестиційної, фінансової політики;
- ефективно використовувати матеріальні, фінансові та людські ресурси;
- забезпечити конкурентоспроможність підприємства.

Проте залишається ряд невизначених питань в даному дослідженні. Подальші дослідження мають стосуватися саме формування системи факторів впливу на конкурентоспроможність промислових підприємств з врахуванням стану галузевого середовища.

Представити механізм управління конкурентоспроможністю промислового підприємства з позицій організаційних структур і форм господарювання можна стосовно до конкретного підприємства на певному етапі його діяльності. Структура механізму повинна відповідати принципам функціонування механізму і формою господарювання. Ефективне функціонування механізму управління конкурентоспроможністю дозволить підприємствам мобілізувати потенціал, і конкурувати на ринку певний часовий період.

Література:

1. Вольский А. Нужна целевая программа повышения конкурентоспособности / А.Вольский // Российская газета. – 2004. – №236. – С.5.
2. Вопросы изучения экономических аспектов конкурентоспособности товара (на примере машинотехнической продукции) // БИКИ, Приложение №12. – М.: ВНИКИ, 1994. – 86с.
3. Воробьев В.П. Конкурентоспособность научно-технической продукции: [монография] / В. П. Воробьев, Е. В. Джамай, Т. Г. Стефанова. - СПб. : Изд-во С.-Петербург. гос. ун-та экономики и финансов, 2001. - 122 с.
4. Янковский Н.А. Управления конкурентоспособностью предприятий на мировых рынках: микро- и макроуровни: [монография] / Н.А. Янковский. – Донецк: ДонНУ, 2004. – 398 с.
5. Ярошенко С.П. Принципы конкурентоспособности сферы материального производства / С.П. Ярошенко // Регіональні перспективи. – 1998. – №1(2). – С. 37-39.